

Familie en vermogen in bedrijf

Megatrends: privaat vermogen scheidt verantwoordelijkheid

Grote economische, technologische en maatschappelijke trends – de zogenoemde megatrends – beïnvloeden alles en iedereen. Privaat vermogen en de bezitters daarvan zijn daarop geen uitzondering.

Economische trends beïnvloeden de bronnen die leiden tot vermogens, en hoe die vermogens het best renderen. Technologische trends raken die sectoren waar de grote kansen én bedreigingen liggen voor investeringen. En maatschappelijke trends beïnvloeden hoe er tegen de verdeling van vermogen wordt aangekeken. Hierna gaan wij nader in op de gevolgen van megatrends voor privaat vermogen.

Private rijkdommen: zo oud als de weg naar Rome

Al in de oudheid waren er mensen die bekendstonden om hun vermogen, hun privaat vermogen *avant la lettre*. Koning Croesus gold bijna 600 jaar v.Chr. als de rijkste man ter wereld en over zijn rijkdom bestaan diverse legenden.

Een beroemde legende over Croesus gaat over zijn ontmoeting met de dichter Solon. Croesus liet Solon zijn schatten zien en stelde hem vervolgens de vraag wie volgens Solon de gelukkigste man op aarde was. Croesus was ervan overtuigd dat hij vanwege zijn rijkdom zou worden verkozen. Maar Solon hield hem voor dat niet rijkdom, maar voorspoed, een goede gezondheid en een gelukkig gezin de basis zijn van een gelukkig leven.

Noblesse oblige

In het oude China filosofeerde Confucius rond diezelfde periode over ethiek en de verantwoordelijkheid van de elite. Confucius geloofde dat de politieke onrust in zijn tijd kon worden hersteld door mensen met elkaar te verbinden. Om die verbinding te bereiken moest

ieder individu beschikken over het ethisch besef van ‘medemenselijkheid’ en ‘wellevendheid’. De elite had daarbij een bijzondere verantwoordelijkheid. Confucius meende dat de bevoorrechte positie van de elite de sociale verplichting met zich bracht om het goede te doen en het goede voorbeeld te geven.

Dichter bij huis gold onder welgestelden een vergelijkbaar credo: ‘noblesse oblige’ ofwel ‘adel verplicht’. Een bevoorrechte positie vanwege afkomst of vermogen brengt ook een maatschappelijk verantwoordelijkheid mee, zo meende men.

Sinds Herodotus schreef over de rijkdom van Koning Croesus zijn er altijd welvaartsverschillen geweest. De laatste tijd ontstaat steeds vaker een discussie over de verdeling van welvaart. Begin dit jaar rekende Oxfam uit dat het gezamenlijke vermogen van de 62 rijkste mensen ter wereld in 2015 even groot was als het gezamenlijke vermogen van de armere helft van de wereldbevolking.¹ Dat zijn circa 3,5 miljard mensen.

Volgens Oxfam nemen de verschillen bovendien toe. In 2010 ging het nog om 388 rijke mensen die evenveel bezitten als de armere helft van de wereldbevolking. Wat betekent dit voor de maatschappelijke verantwoordelijkheid die van vermogenden wordt gevraagd?

Maatschappelijke megatrend: toenemende publieke druk

Privaat vermogen lijkt publiek bezit

Vanuit de maatschappij wordt de druk op vermogenden steeds verder opgevoerd. Er wordt van hen een steeds hogere mate van transparantie en verantwoordelijkheid verwacht ten aanzien van de investeringen die ze doen. Mark Zuckerberg werd een van de grotere filantropen ter wereld genoemd toen hij aankondigde 99 procent van zijn Facebook-aandelen te schenken aan goede doelen. Maar hij ontving tegelijkertijd veel kritiek.

Het commentaar zag op de rechtsvorm van het initiatief – het betrof geen stichting maar een Limited Liability Company (LLC). Het voornaamste bezwaar tegen de LLC richtte zich op het gebrek aan toezichtvereisten zoals die wel gelden voor een stichting, en op het belastingregime dat op een LLC van toepassing is. Hoewel men dus enerzijds positief was over donatie verwachtte men anderzijds van Zuckerberg meer transparantie over de donatie en de verantwoordelijkheid om belasting te betalen.

Ook in Nederland is een trend zichtbaar van een toenemende druk om transparant en maatschappelijk verantwoordelijk te zijn. Familiebedrijven nemen daarom bijvoorbeeld steeds vaker een sociale paragraaf op in hun jaarverslag of maken een apart maatschappelijk jaarverslag.

Economische megatrend: rendementen verschuiven

Vermogen rendeert nauwelijks

Ook uit een geheel andere hoek – de economische hoek – dient zich een reden aan om de bestemming en besteding van privaat vermogen goed te overwegen, of te heroverwegen. Financieel rendement op vermogen is sinds de crisis drastisch gedaald. Vanaf de jaren dertig van de vorige eeuw tot circa 2007 was een rendement op aandelen van ruim tien procent per jaar nog heel gebruikelijk.

Hoewel het rendement sinds de crisis weer is toegenomen, verwacht Robeco voor de komende vijf jaar een rendement op aandelen van 5,5 procent per jaar.² Daarmee leveren aandelen volgens Robeco nog steeds het hoogste rendement op, maar niet meer zoveel als in het verleden. En er zijn voornamelijk geen nieuwe stabiele alternatieven voor in de plaats gekomen die hogere rendementen opleveren. Voor vermogenden zal het dus lastig worden om investeringscategorieën te vinden waarbij de oude rendementen worden behaald, zonder dat het risico toeneemt.

¹ Oxfam “An economy for 1%, how privilege and power in the economy drive extreme inequality and how this can be stopped” van 18 januari 2016

² Robeco “Expected Returns 2016 – 2020”

Vermogenden zoeken alternatieven

Economen denken dat door het gebrek aan kalme, maar goed renderende beleggingsopties de prikkel om gedurfd te investeren sterker is geworden. Dat zou goed nieuws zijn voor innovatie en onderzoek, want een van de redenen waarom het innovatieklimaat in Nederland achterloopt bij dat in de VS is het gebrek aan durfkapitaal. Een ander pluspunt is dat vermogende eigenaren van familiebedrijven een sterkere prikkel zullen hebben om in het eigen bedrijf te investeren. Dat komt de continuïteit van bedrijvigheid en werkgelegenheid ten goede.

Ten slotte maakt een gebrek aan hoog renderende beleggingsopties het mogelijk gemakkelijker om te kiezen voor investeringen die weliswaar geen groot financieel voordeel opleveren, maar wel een hoog maatschappelijk rendement. Vermogenden kijken daarom steeds vaker naar sociale investeringen. Uit een recente enquête onder Nederlandse miljonairs blijkt dat 68 procent van de vermogenden – mits ze daarbij geen verlies lijden – graag sociaal wil investeren.³

Maar wie bepalen straks de mores?

Amerika domineert (vooralsnog)

Tot nu toe domineerde de VS de lijst met superrijken. Volgens zakenblad Forbes waren er in 2013 wereldwijd 1.645 miljardairs. Van deze groep is maar liefst dertig procent Amerikaans staatsburger. Daarnaast bezitten de Amerikanen het grootste private vermogen. Maar dat gaat veranderen. In 2014 waren de superrijken in Azië al rijker dan de superrijken in Europa en dit jaar nemen zij naar verwachting ook de positie van de VS over.

Vanwege de leidende positie van de VS met betrekking tot privaat vermogen bepaalde de VS ook de 'mores'. De 'rules of the game' voor de (super)rijken zijn met name daar ontwikkeld. De maatschappelijke druk op personen in een bevoorrechte positie wordt vooral vanuit de VS gedreven door mensen als Warren Buffett en Bill Gates.

³ Van Lanschot "VermogendNederland, Dutch Wealth Report 2015"

Zo startten Bill en Melinda Gates samen met Warren Buffet ‘the giving pledge’ waarin zij superrijken aansporen om tijdens hun leven meer dan de helft van hun vermogen te doneren aan goede doelen. Zij traden daarmee in de voetsporen van de Carnegies, Mellons, Vanderbilts en Rockefellers, die allemaal hun ‘doing good’-initiatieven hadden. Niet alleen mores over ‘doing good’, maar ook verwachtingspatronen over wat wel en niet maatschappelijk geaccepteerde investeringen zijn, lijken vooral uit de VS te komen.

Nieuwe rijken, nieuwe mores?

De Amerikaanse mores zijn ook zichtbaar in Nederland en Europa. De groep Nederlandse rijken draagt disproportioneel veel bij aan goede doelen. Het is de vraag of de nieuwe superrijken uit Azië en het Midden-Oosten zich herkennen in deze mores en zich daardoor laten leiden. Dat geldt eveneens voor de groep opkomende superrijken in Zuid-Amerika en Afrika. Daardoor onttrekt een aanzwellend gedeelte van het mondiale vermogen dat in handen is van de superrijken zich aan de mores waaraan westerlingen gewend begonnen te raken.

Tegelijkertijd is niet alleen het verschil tussen arm en rijk van alle tijden, maar ook de behoefte ‘het goede te doen’. Over Croesus gaat het verhaal dat hij een bewonderaar was van de Griekse cultuur en daarom een aanzienlijk deel van zijn vermogen doneerde voor de bouw van Griekse tempels in Delphi en Ephese. Of de nieuwe superrijken nu de Amerikaanse mores zullen volgen of op een eigen manier ‘het goede doen’, zij zijn in ieder geval opgegroeid met Confucius die al 500 jaar v.Chr. een maatschappelijke verantwoordelijkheid voor de Chinese elite zag. Ook deze grondhouding is gelukkig van alle tijden en van alle culturen.

Conclusie

Megatrends beïnvloeden privaat vermogen én hun bezitters. Economische rendementen van vroeger komen niet zo snel weer terug, en de zoektocht naar niet al te risicovolle alternatieve beleggingsopties valt niet mee. De vermogenden zijn daarom meer dan voorheen bereid gedurfde investeringen te doen, en wenden hun vermogen ook vaker aan voor sociale investeringen.

Tegelijkertijd lijkt privaat vermogen steeds meer publiek bezit te worden waarover eenieder mag meebeslissen. De ‘juiste’ besteding van privaat vermogen wordt in onze steeds transparantere samenleving, waar persoonlijke informatie zo maar wordt rondgetwitterd, nauwlettend gevolgd. En in een wereld waarin de perceptie heerst dat de verdeling van vermogen steeds schever wordt, ontstaat een invloedrijke onderstroom van ‘rechtvaardigheidsgevoel’ die moeilijk onder controle te brengen is – zie de Occupy-bewegingen.

In de VS voorop, maar in het kielzog in Europa, reageren private vermogenden door steeds professioneler, gedurfter en innovatiever wegen te zoeken om hun vermogen te beheren. Maatschappelijke acceptatie is daarbij allicht net zo belangrijk geworden als het behalen van rendement. En in het land van Confucius gaat het ongetwijfeld dezelfde kant op.

Dit is het tweede onderwerp in de reeks ‘Familie en vermogen in bedrijf’. Gedurende het jaar volgen meer onderwerpen rondom familievermogen, zie pwc.nl/familiebedrijven. Onderwerpen waarover u niet vroeg genoeg in gesprek kunt gaan met uw familieleden en adviseurs.

Voor meer informatie:

Rob Janssen

 088 792 14 41

Jan Willem Velthuisen

 088 792 75 58